

SUMMARY

UKRAINIAN - SPANISH RELATIONS IN THE PROCESS OF EUROPEAN INTEGRATION

N. Talapko, A. Tyshchuk (Uzhhorod)

The article deals with the formation and development of cooperation between Ukraine and Spain in the process of European integration. The author offers the evolution of bilateral relations development, analyzes problems and outlines perspective directions of interstate relations.

Key words: Ukraine, Spain, interstate relations, European Union, integration.

УДК (949437.1/2) "2004-2005":316.422

РОЗВИТОК ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ І ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ (2004 – 2005 рр.)

Корсак Р. В. (Ужгород)

В данній статті розглядаються зміни в економічній, політичній орієнтації України, проблеми зовнішньої політики молодій незалежній державі протягом 2004–2005 рр. Дається аналіз євроінтеграційним прагненням України у співробітництві з Європейським Союзом та Північноатлантичним альянсом.

Ключові слова: трансформація, економіка, ЄС, НАТО, Україна, Польща, Чехія.

Внутрішньополітичне життя в Україні постійно загострювалось з самого початку ХХІ ст. Політична ситуація в Україні 2004 р. була своєрідною: 20 квітня 2004 р. Верховна Рада України ратифікувала підписану 19 вересня 2003 р. Угоду про формування Єдиного економічного простору (ЄЕП). Ідея ЄЕП викликала гострі дискусії в українському політикумі і суспільстві. Прихильники ЄЕП твердили про відновлення господарських зв'язків, збереження доступу до російських енергоносіїв, навіть – про те, що членство в ЄЕП сприятиме вступу України до Євросоюзу. Противники ЄЕП на це зауважували, що ніхто штучно не розривав зв'язків з країнами СНД, бо вони існували всупереч економічній доцільності, що Росія практично закрила свої ринки і в 1997 р. перейшла на світові ціни за енергоносії, що ЄЕП за економічним потенціалом поступається Євросоюзу. Євросоюз зреагував на створення ЄЕП заявою, що таке об'єднання створить певні перешкоди країнам на вступ до СОТ, не поліпшить торговельно-економічного співробітництва України з ЄС, викличе труднощі під час переговорів з Євросоюзом про торгово-економічне співробітництво [2, с.669-671].

Особливо загострилась в Україні внутрішньополітична ситуація в 2004 р. у зв'язку з наближенням терміну виборів президента, ходом передвиборної компанії та фальсифікацією результатів виборів. Серед чинників, що спричинили масові виступи громадян у 2004 р. були: порушення законодавства і корумпованість владних структур; тінізація і криміналізація економічних процесів; формування кланово-олігархічного режиму Л. Кучми; боротьба

фінансово-олігархічних кланів в економічній сфері; різке зниження довіри до влади; відсутність політично відповідальної влади; обмеження прав людини, маніпулювання громадською думкою і обмеження на висловлювання власних поглядів і думок; блокування процесів формування громадянського суспільства; усвідомлення значною частиною українців своїх етнічних, політичних і економічних інтересів, що знайшло прояв у невдоволеності хитаннями, невизначеністю і непослідовністю зовнішньої політики правлячого кланово-олігархічного режиму і т. п.

Висунення національно-патріотичними силами єдиного кандидата на пост президента В. Юшенка, який користувався високим рівнем громадської довіри, викликало занепокоєння в правлячих колах. Почалась кампанія його дискредитації, обмеження доступу до масмедіа, нагнітання протистояння східних областей західним областям України і т. ін. Результати другого туру виборів (21.11.2004 р.) були сфальсифіковані на користь провладного кандидата, було виявлено понад 11 тис. порушень. Результати другого туру визнано Верховною Радою України такими, що не відповідали волевиявленню народу. У результаті третього туру президентських виборів переконливу перемогу здобув В. Ющенко [2, с.589-606].

Перемога демократичних сил в Україні сприяла подальшому зближенню позицій України і ЄС. На засіданні круглого столу „Новий Україні – нову зовнішню політику” на початку 2005 р. Надзвичайний і Повноважний Посол Чехії в Україні К. Штідл заявив: „Ми в Чехії розуміємо, що Україна вибирає новий курс на

розвиток демократії і права. Не забудьте, що на зовсім інших, значно вигідніших умовах для Угорщини, Польщі, Чехії, та інших країн, вступ до НАТО і ЄС тривав довго. Наприклад, для Чехії – 13 років” [8, с.47-49]. Саме з формуванням у 2005 р. уряду національно-демократичних сил було чітко окреслено зовнішньополітичні пріоритети і завдання України. Серед них було визначено такі: європейська і євроатлантична інтеграція; впровадження європейських стандартів в українське законодавство; зміна іміджу України на міжнародній арені; лібералізація для українців режиму перетину кордону Євросоюзу; набуття статусу держави з ринковою економікою і завершення переговорів про вступ до СОТ; початок робіт над створенням зони вільної торгівлі між Україною та ЄС і т. п. Крім того, програма „Українська дипломатія назустріч людям” передбачала сприяння іноземним інвестиціям, реформування збройних сил згідно стандартів НАТО, приєднання до Бюльонського процесу і т. ін. [2, с.647].

Уряди національно-демократичних сил протягом 2004-2005 р. загалом успішно виконували взяті на себе зобов'язання. Зокрема доволі успішно велась співпраця з Євросоюзом. Уряди зуміли надати випереджаючого розвитку економіці країни із щорічним зростанням виробництва ВВП на одну людину, дещо скоротити розрив у рівні якості життєвих стандартів між Україною і ЄС. Водночас урядовці звертали увагу на оновлення, розширення і розвиток високотехнологічної продукції, бо її експорт до ЄС давав можливість покривати величезні витрати за енергоносії.

Певного успіху у відносинах з Євросоюзом Україна досягла на самміті „Україна – ЄС”, що проходив 1 рудня 2005 р. в Києві. В. Ющенко назвав цей самміт найбільш успішним з усіх дев'яти попередніх зустрічей між керівництвом України і Євросоюзу. Його успішність полягала в тому, що він дав певні конкретні результати. Самміт закінчився підписанням відповідних угод і прийняттям значущих політичних рішень – ухвалення рішення про надання у 2006 р. Україні статусу „держави з ринковою економікою”, підписанням меморандуму про співпрацю в енергетичній галузі та угоди щодо співпраці в авіаційній, навігаційній та космічній галузях [6, с.32-33].

Уже в 2004 р. Україна опинилась у безпосередньому сусідстві з країнами Євросоюзу. Станній виявив зацікавленість в цивілізованій і демократичній Україні. Між Україною і ЄС почали розроблятися і почастішали реалізовуватися життєві принципи сусідства. Принципи добросусідства включали розробку свого плану на що визначав мету, орієнтири та графіки їх виконання, щорічні перевірки їх виконання. Було визначено, що для реалізації кінцевої мети

України – членства в ЄС, слід було провести фундаментальні трансформаційні реформи з випереджаючим щорічним зростанням ВВП на 6-7 %, опанувати інвестиційну модель розвитку економіки і підвищення її конкурентоспроможності, підвищити рівень життя і домогтись утвердження середнього класу – основи політичної і стабільності демократії, адаптувати українське законодавство до законодавства ЄС і т. ін. [3, с.4-8]. Шанси України домогтись вступу до Євросоюзу могли суттєво підвищитися з прийняттям її до СОТ. Принципи СОТ за своєю суттю співпадали з юридичними нормами, необхідними для членства в ЄС. Вони давали б змогу розпочати роботу з укладення угоди про зону вільної торгівлі між Україною і ЄС, а в перспективі – угоду про асоційоване членство нашої країни з ЄС [4, с.5-8].

У 2005 р. нового імпульсу набули також відносини України з НАТО. У квітні 2005 р. на самміті НАТО у Вільнюсі Україні було запропоновано формат відносин – Інтенсифікований діалог, що був першим кроком до членства в Альянсі і в назві якого замість поняття „особливе партнерство” було вжито термін „членство”. Вступ до НАТО гарантує Україні її суверенітет, захист від зовнішніх загроз, демократичний розвиток та всі переваги розвитку ринкової економіки [2, с.458]. Крок до поглиблення співпраці з НАТО Україна зробила початком реалізації Закону „Про демократичний цивільний контроль над воєнною організацією і правоохоронними органами держави”, що передбачав замінити в Міністерстві оборони України цивільними фахівцями протягом 2004-2005 рр. понад 80 % посад [9, с.6-7].

В Україні було чимало противників вступу України до НАТО. Причини цього – в недавньому минулому СРСР, коли велась відкрита пропаганда „НАТО – ворог”. Це гасло укорінилось у свідомості кількох поколінь колишніх громадян СРСР. Його використовували в політичних протистояннях, для пропаганди слов'янської єдності „Росія – Україна – Білорусь” і т. п. Прагнучи мирного і суверенного розвитку, Україна намагається домогтись членства в НАТО як гаранта миру і безпеки нашої країни [1, с.3-10].

З приходом до влади сил Помаранчевої революції посилювались українські євроінтеграційні домагання України, йшов розвиток демократичних процесів, формування плюралістичного і об'єктивного медіа-простору, зросла відповідальність законодавчої і виконавчої влади, започаткувалась модернізація державно-політичної системи, склались передумови для відновлення і поглиблення економічних реформ, стимулювались процеси укрупнення політичних партій і т. п.

Оскільки процвітання держави пов'язане з її економічним розвитком, то зовнішньоекономічна діяльність є найважливішою складовою як зовнішньої так і внутрішньої політики. Уряди України протягом 2004-2005 рр., у зв'язку з цим, намагались вирішити питання державного боргу, стабільності національної валюти, проблеми платіжного балансу, інтеграцію у світову систему торгівлі, залучення іноземних інвестицій, формування соціально-орієнтованих економічних ринкових відносин і т. п. При цьому уряд орієнтувався на підтримку національного виробника, просування українських товарів і послуг на зовнішні ринки, пошук нових джерел і шляхів надходження в Україну енергоносіїв, створення нових робочих місць і т. ін. [2, с.547-551].

Але у 2004-2005 рр., як і на зорі незалежності, експортні можливості України були зосереджені в чорних металах (33 %), нафті і продуктах її переробки (10,4 %), котлах, машинах, апаратах і механічних пристроях (5,5 %), залізничних і трамвайних локомотивах (4,6 %), виробках з чорних металів (4,4 %), електричних машинах і устаткуванні (3,8 %) всього експорту. Це засвідчує архаїчність українського експорту. Підтверджує такий висновок і факт, що у 2004 р. українськими підприємствами продано інноваційної продукції лише 1,5 млрд. дол. США, що становило лише 4,6 % загального експорту держави [7, с.28-29].

Важким тягарем на економіку країни лягло становище у вуглевидобувній промисловості. Вугілля, видобуте в Україні, на 20-30 % дорожче ніж у Польщі та Росії. Тому за відсутності державних дотацій на зовнішньому ринку стає неконкурентоспроможною українська металопродукція. У 2004 р. на фінансування програми „Українське вугілля” було заплановано 4,2 млрд. грн. [7, с.30-34].

Незважаючи на деякі позитивні зрушення в експортній політиці України, практично на 2004 р. держава не створила інформаційної

підтримки експорту, багато українських експортерів не мали екологічних сертифікатів і сертифікатів управління якістю, що необхідні в більшості країн світу. Наприклад, українські автомобілі і двигуни через відсутність екологічних сертифікатів не допускались на європейські ринки. Із 8000 національних і міждержавних стандартів Україна гармонізувала з міжнародними і європейськими стандартами лише 1400. Це означало, що Україна на 2006 р. не створила стимулів для нарощування імпорту високих технологій, закупівлі ліцензій на ноу-хау і не застосовувала пільгових ставок імпортного податку на привозні машини, устаткування, технології і т. п.

Отже, відсутність радикальних економічних реформ, відсутність зниження податкового навантаження на промислові підприємства, недостатнє фінансування наукоємних галузей не дали змогу українській економіці істотно підвищити рівень життя населення. Приріст ВВП відбувався за рахунок матеріало – й – енергоємних галузей, дотацій виробництвам, які відтягували на себе кошти потрібні для фінансування новітніх технологій, обладнання, машин і т. п. Крім того, на підприємства у 2004 р. був сильний податковий тиск: на фонд заробітної платні – 98,5 %, на прибуток – 25 % і ПДВ – 20 %. Було необхідним чим швидше забезпечити пріоритетне фінансування фундаментальних і прикладних досліджень, наукоємних галузей та виробництв, випереджаючі темпи розвитку економіки і т. п. Крім того, слід було розпочинати перебудову системи зовнішніх економічних зв'язків з країнами Євросоюзу, що могло відкрити шлях до інтеграції України в ЄС. Але процес інтеграції України до ЄС і НАТО залежить від позиції владних структур і політичних партій. Прем'єр-міністр України В. Янукович у 2006 р. заявив, що Україна не готова до вступу в НАТО у найближчому майбутньому, а Верховна Рада України підтримала таку позицію голови українського уряду [5, с.138-143].

1. Авраменко О., Ярина Г. Вступ до НАТО: „за” і „проти”: Пошук переконливої політичної мотивації // Політика і час. – 2006. – № 1. – С.3-28.
2. Бойко О. Д. Історія України: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2006. – 699 с.
3. Гальчинський А. Нові можливості євроінтеграційної стратегії України // Політика і час. – 2003. – № 10. – С.3-11.
4. Дергачов О., Макеєв С. Три роки української незалежності: Тенденції суспільного розвитку // Політична думка. – 1994. – № 4. – С.3-8.
5. Корсак Р.В. Українсько-чеське міждержавне співробітництво в 1991-2005 рр. / Р.В.Корсак.- Ужгород: Гражда, 2007. - 208 с.
6. Костюк Б. Самміт „Україна – ЄС” // Український журнал (Прага). – 2006. – № 1. – С.32-33.
7. Максименко І. Особливості формування „східного” розширення ЄС // Співпраця ЄС та України. Аналітичний щоквартальник. – 2003. – № 3. – С.27-34.
8. Новій Україні – нову зовнішню політику (з круглого столу) // Політика і час. – 2005. – № 2. – С.47-59.

9. Черноусенко О. Партнерство Україна – НАТО: еволюція розвитку // Політика і час. – 2003. – № 10. – С.3-7.

РЕЗЮМЕ

ТРАНСФОРМАЦИОННЫЕ И ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В УКРАИНЕ (2004 – 2005 гг.)

Корсак Р. В. (Ужгород)

В данной статье рассматриваются изменения в экономической, политической ориентации Украины, проблемы внешней политики молодого независимого государства на протяжении 2004–2005 гг. Предлагается анализ евроинтеграционных стремлений Украины в взаимоотношениях с Европейским Союзом и Североатлантическим альянсом.

Ключевые слова: трансформация, экономика, ЕС, НАТО, Украина, Польша, Чехия.

SUMMARY

TRANSFORMATIONAL AND EUROINTEGRATION PROCESSES IN THE UKRAINE IN (2004 – 2005)

R. Korsak (Uzhhorod)

The article under consideration deals with the problem of the change of the orientation in economics, trade and economical and political relations in the Ukraine during 2004-2005 and cooperation with the European Union.

Key words: transformational processes, European Union, NATO, Ukraine, Poland, Czech republic.